

EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM
ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR

ELŐADÁSOK AZ AGRÁRJOG KÖRÉBŐL

Szerkesztette:
DR. SÜVEGES MÁRTA

KÉZIRAT

TANKÖNYVKIADÓ, BUDAPEST, 1992

TARTALOM

BEVEZETÉS	9
------------------	---

Első rész

A „HÁROM EURÓPA” AGRÁRFEJLŐDÉSÉNEK ÉS AGRÁRJOGI SZABÁLYOZÁSÁNAK SAJÁTÓSÁGAI	11
--	----

BEVEZETÉS AZ ELSŐ RÉSZHEZ	13
----------------------------------	----

A „HÁROM EURÓPA” AGRÁRFEJLŐDÉSÉNEK SAJÁTÓSÁGAI	15
---	----

I. fejezet

A NYUGAT-EURÓPAI AGRÁRFEJLŐDÉS JELLEMZŐI	15
---	----

1. § A klasszikus ipari és agrárforradalom eredménye: a családi mezőgazdasági üzem	15
2. § A családi üzemek kialakulásának és életben maradásának jogi eszközei	20
3. § Az agrárszövetkezetek mint a családi üzemek közös tőkeberuházásának eszközei	38

II. fejezet

A KELET-EURÓPAI AGRÁRFEJLŐDÉS SAJÁTÓSÁGAI	47
--	----

1. § Bevezetés	47
2. § Kelet-Európára egységesen érvényes agrárfejlődési jellegzetességek	48
3. § A kelet-európai orosz agrárfejlődés sajátos útja	52
4. § A mezőgazdaság jogi szabályozásának alapkérdései a Szovjetunióban	58

III. fejezet

A KÖZÉP-KELET-EURÓPAI MAGYAR AGRÁRFEJLŐDÉS SAJÁTÓSÁGAI	72
---	----

1. § Bevezetés	72
2. § A földtulajdoni rendszer hatása a mezőgazdaság fejlődésére	74
3. § A magyar mezőgazdaság elmúlt negyven évének főszereplője a hárommillió szegény parasztság	77

A MAGYAR AGRÁRJOGI SZABÁLYOZÁS RÖVID TÖRTÉNETE

79

IV. fejezet

A MEZŐGAZDASÁG ÉS A FÖLDMŰVELŐK JOGA A MAGYAR ÁLLAMALAPÍTÁSTÓL AZ 1945. ÉVI FÖLDREFORMIG

79

1. §	A mezőgazdaság és a földművelők joga a XI-XVII. században	79
2. §	A parasztság jogainak és kötelezettségeinek rendezése az úrbéri rendeletekben	80
3. §	Az agrárviszonyok szabályozása az 1848-as forradalomtól az első világháborúig	81
4. §	Az agrárjogi szabályozás a két világháború között	86

V. fejezet

AZ 1945. ÉVI FÖLDREFORM

93

1. §	A földreform különböző koncepciói	93
2. §	Az 1945. évi VI. törvénycikk a nagybirtokrendszer megszüntetéséről és a földműves nép földhöz juttatásáról	96
3. §	A földreform gazdasági következményei	100
4. §	A földreform történelmi jelentősége	102

VI. fejezet

AZ AGRÁRSZÖVETKEZETI MOZGALOM 1945 ÉS 1948 KÖZÖTT

104

1. §	A vezető pártok szövetkezeti koncepciója	104
2. §	Az 1947. évi szövetkezeti törvény	107
3. §	A „polgári” szövetkezetek államosítása	110

VII. fejezet

AZ AGRÁRVISZONYOK SZABÁLYOZÁSA 1948 ÉS 1990 KÖZÖTT

113

1. §	A mezőgazdaság „szocialista átszervezése” (1948–1967)	113
2. §	A gazdasági mechanizmus reformjának hatása a mezőgazdaság jogi szabályozására (1967–1973)	120
3. §	A mezőgazdaság államosításának korszaka (1973–1990)	121

Második rész

A TÁRSADALMI TULAJDON PRIVATIZÁLÁSA A MEZŐGAZDASÁGBAN

123

VIII. fejezet

A KÁRPÓTLÁS

125

1. §	Bevezetés	125
2. §	A kárpótlási igényeket megalapozó jogszabályok	126
3. §	A kárpótlásra jogosultak köre	131
4. §	A kárpótlás mértéke	132
5. §	A kárpótlás módja	134
6. §	Eljárási szabályok	136

IX. fejezet

AZ ÁLLAMI VAGYON ÖNKORMÁNYZATI TULAJDONBA TÖRTÉNŐ ÁTADÁSA

139

1. §	Állami tulajdon – önkormányzati tulajdon	139
2. §	Az önkormányzati tulajdonról általában	139
3. §	Az önkormányzati tulajdon alanyai	141
4. §	Az önkormányzati tulajdon tárgyi köre	142

Harmadik rész

AZ ÁTALAKULÁSBAN LÉVŐ AGRÁRRENDSZER JOGI SZABÁLYOZÁSA

145

A MEZŐGAZDASÁGI ÜZEMEK JOGA

147

X. fejezet

A MAGÁNÜZEMEK FORMÁI

147

1. §	Bevezetés	147
2. §	A mezőgazdasági kistermelés	148
3. §	A szövetkezetek átalakulása gazdasági társasággá	153

XI. fejezet

AZ ÁLLAMI GAZDASÁGOK

162

1. §	Az állami gazdaságok kialakulása	162
2. §	A gazdálkodás tárgyi feltételei	164

3. §	Az állami gazdaságok irányítási rendszere	167
4. §	Az állami gazdaságok üzem- és munkaszervezete	168
5. §	Az állami gazdaságok jövője	169

XII. fejezet

AZ ERDŐGAZDÁLKODÁS		170
1. §	Az erdőgazdálkodással foglalkozó szervezetek	170
2. §	Az erdő fogalma, rendeltetése	170
3. §	Az erdők tulajdonjoga	172
4. §	Használat és hasznosítási korlátozások	173

XIII. fejezet

A MEZŐGAZDASÁGI INGATLANOK TULAJDONJOGI SZABÁLYAI		175
1. §	Bevezetés	175
2. §	A tulajdonjog alanya	175
3. §	A tulajdonjog tárgya	176
4. §	A tulajdonjog tartalma	179
5. §	A tulajdonjog megszerzése és megszűnése	184

XIV. fejezet

A MEZŐGAZDASÁGI ADÓRENDSZER		191
1. §	Előzetes megjegyzések	191
2. §	Vállalkozási nyereségadó	191
3. §	Általános forgalmi adó (ÁFA)	192
4. §	Magánszemélyek jövedelemadója	193
5. §	A szervezetek földadója	193
6. §	Állami vagyon utáni részesedés	194

XV. fejezet

TÁRSADALOMBIZTOSÍTÁS A MEZŐGAZDASÁGBAN		195
1. §	Általános megjegyzések	195
2. §	Betegségi és anyasági ellátás	196
3. §	Nyugellátás	197
4. §	Baleseti ellátás	198
5. §	A társadalombiztosítás fedezete	199
6. §	Járulékalapok	200

XVI. fejezet

AZ AGRÁRBIZTOSÍTÁS	201
1. § Az agrárbiztosítás rövid története	201
2. § A jogi szabályozás rendszere	202
3. § A növénybiztosítási szerződések	203
4. § Az állatbiztosítási szerződések	204
5. § A gazdálkodók egyéb vagyonának biztosítása	205
6. § A mezőgazdasági felelősségbiztosítás	206

XVII. fejezet

INGATLAN-NYILVÁNTARTÁS	209
1. § Az ingatlan-nyilvántartás kialakulása	209
2. § Az ingatlan-nyilvántartás fogalma és célja	219
3. § Az ingatlan-nyilvántartás tárgya	219
4. § Az ingatlan-nyilvántartás tartalma	221
5. § Az ingatlan-nyilvántartás elvei	222
6. § Az ingatlan-nyilvántartás részei	228
7. § Az ingatlan-nyilvántartás rendszere és módja	231
8. § Az ingatlan-nyilvántartási eljárás	234
9. § Ingatlan-nyilvántartási jogorvoslatok	238

XVIII. fejezet

FÖLDVÉDELEM	242
1. § Földfoglalom és földfunkciók	242
2. § A földvédelem irányai	243
3. § A mezőgazdasági rendeltetésű földek védelme	246

XIX. fejezet

A KISAJÁTÍTÁS	253
1. § A kisajátítás jogforrási rendszere, fogalma és célja	253
2. § A kisajátítás tárgya: az önálló ingatlan	254
3. § A kisajátítás mint a tulajdonjog megszerzésének egyik jogcíme	255
4. § A kisajátításra jogosultak: az állam vagy a helyi önkormányzat	256
5. § Közérdekű célok	257
6. § A kártalanítás szabályai	259
7. § A kisajátítási eljárás	263

XX. fejezet

A FÖLDRENDEZÉS	265
1. § A földrendezés fogalma	265
2. § A korábbi szabályozások lényege	265
3. § A hatályos jogi szabályozás: földcsere és földrendezés	266

XXI. fejezet

A FÖLDMŰVELÉSÜGYI IGAZGATÁS SZERVEZETE, FŐBB FELADATAI	270
1. § A Földművelésügyi Minisztérium gazdasági és gazdaságirányító hatósági tevékenysége	270
2. § Az ágazat területén működő szakigazgatási intézmények	272
3. § A földművelési igazgatás önkormányzati feladatai	277

A MEZŐGAZDASÁGI TERMÉKEK PIACÁNAK SZABÁLYOZÁSA	279
---	------------

XXII. fejezet

AZ AGRÁRPIACOK SZABÁLYOZÁSA	281
1. § Az agrárpiacok nemzetközi szabályozása	281
2. § Az agrárpiaci rendtartás és az Európai Közösségi szabályozás alapjai	286
3. § Az agrárpiaci rendtartás hazai jogi szabályozásának alapjai	297
4. § Az agrárpiaci rendtartás törvényi szabályozásának koncepciója (1991)	301

XXIII. fejezet

A MEZŐGAZDASÁGI TERMÉKÉRTÉKESÍTÉSI SZERZŐDÉS	309
1. § Elvi alapok	309
2. § Fogalom	311
3. § A szerződés alanya és tárgya	312
4. § A szerződés létszakaszai	314
5. § Több évre szóló mezőgazdasági termékértékesítési szerződés	320